

АНОТАЦІЯ

Агакарян Р.С. Адміністративна відповідальність за проступки на транспорті: теоретико-правова характеристика. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2023.

Дисертація є першим у адміністративній науці монографічним дослідженням адміністративної відповідальності за проступки на транспорті в частині визначення її теорії, нормативно-правового регулювання та практики.

У науковому дослідженні здійснено комплексний аналіз стану наукової думки щодо визначення адміністративної відповідальності за проступки на транспорті, визначено її сутність та ознаки. Встановлено, що методологія наукового пізнання притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті базуються на наявних доктринальних напрацюваннях щодо: 1) адміністративної відповідальності; 2) впорядкування суспільних відносин на транспорті; 3) притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті;

Уперше виокремлено спеціальні ознаки, що характеризують адміністративну відповідальність за проступки на транспорті: можливість настання виключно за проступки, що вчиняються в межах правовідносин на транспорті; можливість здійснення специфікації підстав притягнення до адміністративної відповідальності; наявність особливостей кваліфікації адміністративних проступків на транспорті; спільність для цих проступків родового об'єкта та можливість їх групування за видовою ознакою транспорту; переважна більшість спеціального суб'єкта – водія транспортного засобу або пасажир; специфікація окремих елементів провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності з акцентуванням уваги на: суб'єктах, що уповноважені розслідувати справи про вчинення адміністративних проступків та приймати рішення по цих справах; доказах, що можуть бути використані; строках проведення адміністративного розслідування; можливість застосування стягнення у вигляді

позбавлення права керувати транспортним засобом; можливість урахування певного типу обтяжуючих та пом'якшуючих обставин при накладенні адміністративних стягнень за адміністративні проступки на транспорті.

Обґрунтовано тезу щодо слухності використання терміну «проступки на транспорті», замість терміну «правопорушення на транспорті». Нормативно-правове регулювання адміністративної відповідальності за проступки на транспорті визначено як сукупність створених уповноваженими суб'єктами нормативно-правових актів, що мають загальнообов'язкове значення при забезпеченні дотримання правових норм, що регулюють експлуатацію та функціонування транспорту засобами адміністративно-деліктного права.

Сформульовано визначення понять: «адміністративна відповідальність за проступки на транспорті» як відображення статички та динаміки соціально-правового явища, що відображає негативну реакцію держави на порушення норм права, якими врегульовано правовідносини на транспорті, що формально має вираження у можливості застосування заходів адміністративно-деліктного характеру; «кваліфікація адміністративних проступків на транспорті» як встановлення і процесуальне закріплення точної відповідності ознак, вчинених особою протиправних дій або бездіяльності до ознак складу проступків, на транспорті, яких передбачено нормами адміністративно-деліктного законодавства; «підвідомчість справ про адміністративні проступки на транспорті» як встановлення суб'єктів, у яких компетенція нормативно охоплює повноваження щодо фіксації вчинення адміністративних проступків на транспорті, застосування заходів забезпечення провадження у цій категорії справ, а також розгляду справи по суті із прийняттям рішень про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті.

Розвинуто наукові уявлення щодо виокремлення підстав притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті, де: нормативною підставою буде законодавство, що регулює експлуатацію транспорту, фактичною

підставою – вчинення адміністративного проступку, передбаченого положеннями Глави 10 КУпАП, а процесуальною – акт спеціально уповноважених суб'єктів, що розглядають справи про адміністративні проступки на транспорті.

Набули подальшого розвитку положення щодо спрямування норм КУпАП на охорону правовідносин на транспорті загального характеру (незалежно від виду транспорту) та профільного характеру (стосуються правовідносин на залізничному, морському, внутрішньому водному, автомобільному, авіаційному, трубопровідному транспорті та міському електротранспорті).

У ході здійснення кваліфікації проступків на залізничному транспорті встановлено, що склади адміністративних проступків характеризуються однотипністю обов'язкових суб'єктивних та об'єктивних ознак, а саме: тлумачення залізничного транспорту є доцільним у вузькому розумінні як залізничні шляхи сполучення та рухомий залізничний транспорт загального користування; визначення суспільних відносин у сфері функціонування залізничного транспорту, безпеки та пожежної безпеки на залізничному транспорті, зв'язку на залізничному транспорті як безпосереднього об'єкта адміністративних проступків; вираження об'єктивної сторони переважно у формі активної, свідомої та вольової дії; переважна можливість визначення суб'єктом проступку цієї групи осіб, що є пасажирями залізничного транспорту, тощо. Виявлено специфічні характеристики адміністративної відповідальності на залізничному транспорті, що впливають із судової практики в означеній сфері.

Аргументовано доцільність позначення морського та внутрішнього річкового транспорту поняттям «водний транспорт» для цілей доктринального опрацювання адміністративно-деліктного забезпечення правомірної поведінки на морському та внутрішньому водному транспорті. При цьому, у випадку законодавчого впорядкування притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на морському та внутрішньому річковому транспорті слід

використовувати конкретні назви виду транспорту для усунення двозначності трактування положень Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Удосконалено підхід щодо визначення як спеціального суб'єкта окремих адміністративних проступків на автомобільному транспорті: водія автомобільного транспорту; власника (співвласника) транспортного засобу; особи, яка вчинила адміністративний проступок та яка не є власником (співвласником), але транспортний засіб знаходився в її володінні чи користуванні; особи, яка є фізичною особою або керівником юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, або особи, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи; належного користувача транспортного засобу; особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України; положення щодо детермінації адміністративних стягнень, які можуть накладатися за проступки на транспорті.

Підвідомчість справ про адміністративні проступки на транспорті визначено як діяльність з встановлення суб'єктів, у яких компетенція нормативно охоплює повноваження щодо фіксації вчинення адміністративних проступків на транспорті, застосування заходів забезпечення провадження у цій категорії справ, а також розгляду справи по суті із прийняттям рішень про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті.

Виокремлено особливості провадження у справах про адміністративні проступки на транспорті: 1) підставою порушення адміністративної справи є вчинення адміністративного проступку на транспорті; 2) може реалізовуватись як у судовому, так і адміністративному порядку; 3) може бути спрощеним (у випадку виявлення адміністративних проступків, що зафіксовані в автоматичному режимі) та загальним (з виділенням розрізнених стадій провадження); 4) відображає процесуальний зміст суспільних відносин, яких пов'язано з охороною прав і свобод громадян України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання [Конституції](#) України

і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством; 5) матиме встановлену структуру, яку відображено у сукупності процесуальних дій, що послідовно здійснюються відповідно до норм адміністративно-деліктного права; 6) матиме наслідком застосування санкцій, яких передбачено КУпАП з урахуванням особливостей, яких передбачено законодавством про транспорт. Аргументовано доцільність уніфікації термінології у чинному адміністративно-деліктному законодавстві та використання єдиного поняття «уповноважені особи Національна поліція».

Проаналізовано адміністративні стягнення, яких може бути застосовано за вчинення адміністративних проступків на транспорті: попередження; штраф; конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного проступку; позбавлення права керувати транспортним засобом. Охарактеризовано специфіку їх накладення у межах судового порядку в залежності від вчинення проступків на: залізничному, авіаційному, водному та автомобільному транспорті.

Запропоновано внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті. У дисертації сформульовано й інші доктринально підкріплені пропозиції стосовно вдосконалення актів адміністративного деліктного законодавства, якими врегульовано притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті.

Ключові слова: правове регулювання, міжнародні стандарти, юридична відповідальність, адміністративна відповідальність, адміністративний проступок, транспорт, транспортна система, склад юридичного проступку, органи поліції, митні органи, провадження, спеціальний суб'єкт, посадові особи, службові обов'язки, адміністративні стягнення.

SUMMARY

Agakarian R.S. Administrative responsibility for misdemeanors in transport: theoretical and legal characteristics. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript. Dissertation submitted for the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 – Law. – National University “Odesa Law Academy”, Odesa, 2023.

The dissertation is the first in administrative science monographic research of administrative responsibility for misdemeanors in transport in terms of defining its theory, regulatory and legal regulation and practice.

In the scientific study, a comprehensive analysis of the state of scientific opinion regarding the definition of administrative responsibility for misdemeanors in transport was carried out, its essence and signs were determined. It has been established that the methodology of scientific knowledge of administrative liability for misdemeanors in transport is based on existing doctrinal developments regarding: 1) administrative liability; 2) regulation of social relations in transport; 3) bringing to administrative responsibility for misdemeanors in transport;

For the first time, special features characterizing administrative responsibility for misdemeanors in transport have been singled out: the possibility of prosecution exclusively for misdemeanors committed within the framework of legal relations in transport; the possibility of specifying the grounds for administrative liability; the presence of peculiarities of the qualification of administrative offenses in transport; the commonality of these misdemeanors of the generic object and the possibility of their grouping by type of transport; the vast majority of the special subject is the driver of the vehicle or the passenger; specification of individual elements of proceedings in cases of bringing to administrative responsibility with an emphasis on: entities authorized to investigate cases of administrative offenses and make decisions on these cases; evidence that can be used; during the administrative investigation period; possibility of penalty in the form of deprivation of the right to drive a vehicle; the possibility of taking into account certain

types of aggravating and mitigating circumstances when imposing administrative fines for administrative offenses in transport.

The thesis regarding the correctness of using the term "misdemeanors in transport" instead of the term "offences in transport" is substantiated. The legal regulation of administrative responsibility for misdemeanors in transport is defined as a set of legal acts created by authorized subjects, which are of general obligation in ensuring compliance with legal norms regulating the operation and functioning of transport by means of administrative and tort law.

The definition of the concepts: "administrative responsibility for misdemeanors in transport" is formulated as a reflection of the statics and dynamics of a socio-legal phenomenon, which reflects the negative reaction of the state to the violation of legal norms that regulate legal relations in transport, which is formally expressed in the possibility of applying measures of an administrative-delict nature ; "qualification of administrative misdemeanors in transport" as the establishment and procedural confirmation of the exact correspondence of the signs of illegal actions or inaction committed by a person to the signs of misdemeanors in transport, which are provided for by the norms of administrative-delict legislation; "sub-department of cases on administrative offenses in transport" as the establishment of entities whose competence normatively includes the authority to record the commission of administrative offenses in transport, the application of measures to ensure proceedings in this category of cases, as well as consideration of the case on its merits with the adoption of decisions on bringing to administrative responsibility for misdemeanors in transport.

Scientific concepts have been developed regarding the identification of the grounds for bringing administrative responsibility for misdemeanors in transport, where: the normative basis will be the legislation regulating the operation of transport, the factual basis will be the commission of an administrative misdemeanor provided for by the provisions of Chapter 10 of the Code of Administrative Offenses, and the procedural basis

will be the act of specially authorized subjects. that consider cases of administrative offenses in transport.

Provisions on directing the norms of the Code of Administrative Offenses on the protection of legal relations on transport of a general nature (regardless of the type of transport) and of a specialized nature (applying to legal relations on railway, sea, inland water, road, aviation, pipeline transport and urban electric transport) have gained further development.

In the course of the qualification of misdemeanors in railway transport, it was established that the composition of administrative misdemeanors is characterized by the same type of obligatory subjective and objective features, namely: the interpretation of railway transport is appropriate in the narrow sense as railway communication routes and mobile railway transport of general use; determination of public relations in the field of railway transport operation, safety and fire safety on railway transport, communication on railway transport as a direct object of administrative offences; expression of the objective side mainly in the form of active, conscious and volitional action; the predominant possibility of determining by the subject of the offense of this group of persons who are passengers of railway transport, etc. The specific characteristics of administrative liability in railway transport resulting from judicial practice in the specified area have been identified.

The expediency of designating sea and inland river transport with the concept of "water transport" for the purposes of doctrinal elaboration of administrative-tort law enforcement of lawful behavior on sea and inland water transport is argued. At the same time, in the case of legislative regulation of bringing to administrative responsibility for misdemeanors on sea and inland river transport, specific names of the type of transport should be used to eliminate ambiguity in the interpretation of the provisions of the Code of Ukraine on administrative offenses.

The approach to defining as a special subject certain administrative offenses in road transport has been improved: the driver of road transport; the owner (co-owner) of the

vehicle; a person who committed an administrative offense and who is not the owner (co-owner), but the vehicle was in his possession or use; a person who is a natural person or the manager of a legal entity under which the vehicle is registered, or a person who acts as the manager of such a legal entity; proper user of the vehicle; the person who imported the vehicle into the territory of Ukraine; provisions regarding the determination of administrative fines that may be imposed for misdemeanors in transport.

The sub-department of cases on administrative offenses in transport is defined as the activity of establishing entities whose competence normatively includes the authority to record the commission of administrative offenses in transport, the application of measures to ensure proceedings in this category of cases, as well as consideration of the case on its merits with the adoption of decisions on prosecution to administrative responsibility for misdemeanors in transport.

Peculiarities of proceedings in cases of administrative offenses in transport are highlighted: 1) the grounds for initiation of an administrative case are the commission of an administrative offense in transport; 2) can be implemented both in a judicial and administrative procedure; 3) can be simplified (in case of detection of administrative offenses recorded in automatic mode) and general (with the selection of different stages of the proceedings); 4) reflects the procedural content of social relations, which are connected with the protection of the rights and freedoms of citizens of Ukraine, the rights and legitimate interests of enterprises, institutions and organizations, the established legal order, strengthening of legality, prevention of offenses, education of citizens in the spirit of exact and unwavering observance of the Constitution of Ukraine and the laws of Ukraine, respect for the rights, honor and dignity of other citizens, the rules of coexistence, conscientious performance of one's duties, responsibility to society; 5) will have an established structure, which is reflected in the set of procedural actions, which are consistently carried out in accordance with the norms of administrative and tort law; 6) will result in the application of sanctions provided for by the Code of Administrative Offenses, taking into account the features provided for by the legislation on transport. The

expediency of unifying the terminology in the current administrative and tort legislation and using the single concept of "authorized persons of the National Police" is argued.

The administrative sanctions that can be applied for the commission of administrative offenses in transport have been analyzed: warning; fine; confiscation: of an object that became the instrument of commission or the direct object of an administrative offense; deprivation of the right to drive a vehicle. The specifics of their imposition within the judicial procedure are characterized depending on the commission of misdemeanors on: railway, aviation, water and road transport.

It is proposed to amend the Code of Ukraine on Administrative Offenses in terms of administrative liability for misdemeanors in transport. The dissertation formulated other doctrinally supported proposals regarding the improvement of acts of administrative tort law, which regulate bringing to administrative responsibility for misdemeanors in transport.

Key words: legal regulation, international standards, legal responsibility, administrative responsibility, administrative offense, transport, transport system, composition of legal offense, police authorities, customs authorities, proceedings, special entity, officials, official duties, administrative penalties.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Публікації у фахових виданнях:

1. Агакарян Р.С. Поняття адміністративної діяльності в сфері перевезень автомобільним транспортом. *Leges si viata*. 2019. № 2/2. С. 7–11.

2. Агакарян Р.С. Адміністративна відповідальність за порушення правил з охорони порядку і безпеки руху на залізничному транспорті. *Юридична Україна*. 2020. № 6. С. 23–30.

3. Агакарян Р.С. Поняття та зміст адміністративно-правових відносин у сфері транспорту. *Актуальні проблеми держави і права*. 2020. № 2. С. 3–11. DOI <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i86.2398>

4. Агакарян Р.С. Методи адміністративної діяльності органів виконавчої влади у сфері транспорту. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2021. № 8. С. 200–207. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-8/44>

5. Агакарян Р.С. Особливості кваліфікації адміністративних правопорушень на транспорті. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 641–643. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/158>.

6. Агакарян Р.С. Особливості провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за проступки на транспорті. *Держава та регіони*. Серія Право. 2023. № 2. С. 321–325. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.2.56>.

Публікації апробаційного характеру:

1. Агакарян Р.С., Голосніченко І.П. Вплив урбанізації на стан дорожнього руху: адміністративно-правовий аспект (на матеріалах м. Києва). Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 2. С. 13–17.